

**Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți
Facultatea de Filologie
Catedra de literatura română și universală**

**Curriculum disciplinar
la „Teoria literaturii”
Specialitatea Limba și Literatura Română A
(secția cu frecvență la zi și secția cu frecvență redusă)**

**Autor: Valentina Enciu,
conferențiar universitar, doctor în filologie**

**Discutată în ședința
Catedrei de literatura română și universală
din 4 februarie 2013, proces verbal Nr. 6**

Bălți – 2013

I. Baza conceptuală

Cursul *Teoria literaturii* se predă la anul III la toate specialitățile filologice. Este o disciplină care sintetizează și întregeste cunoștințele și pregătirea filologică a studenților. Predarea și însușirea acestui curs este posibilă doar când studenții respectivi au studiat disciplinele de specialitate: *Istoria literaturii române*, *Istoria criticii literare*. Cursul *Teoria literaturii* are un rol decisiv în formarea specialistului filolog.

II. Obiectivele cadru

- a) *La nivel de cunoaștere și înțelegere*, studenții va fi capabil să:
- cunoască principiile, categoriile, criteriile creațiilor;
 - definească genurile literare, speciile literare;
 - observe componentele unei opere de artă care însumează un ansamblu de noțiuni.
- b) *La nivel de aplicare*, studenții vor fi capabili să:
- examineze natura literaturii, funcția literaturii;
 - cerceteze literatura discutată prin relația ei exterioară cu biografia, psihologia, societatea;
 - observe modul de existență al operei literare, care discută despre imagine, metaforă, simbol, mit, ritm, eufonie, stil, genuri literare, fond și formă, opera ca structură stratificată, opera și receptarea etc.
- c) *La nivel de integrare*, studenții vor fi capabili să:
- studieze funcționarea conceptelor operaționale ce vizează studiul intrinsec al literaturii la realizarea unei cercetări / lucrări științifice (comunicare, teză de an).

Forma concisă a programei analitice

Teoria literaturii. Metode utilizate în studiul literaturii. Teoria literaturii și lingvistica textului. Abordarea „extrinsecă” și „intrinsecă” a literaturii. Procesul creației literare. Capacitatea de cunoaștere a literaturii. Statutul ontologic al operei literare. Compoziție și organizare în opera literară. Personajul literar. Intertextualitatea. Tropi și figuri de stil. Versificația.

III. Administrarea disciplinei Învățământ cu frecvență la zi

Codul disciplinei în planul de învățământ	Anul de studii	Semestrul	Numărul de ore				Evaluare		Responsabil de disciplină
			Lucru independent dirijat	Curs	Seminar	Laborator	Credite	Ex./Col./Proiect	
F05O047	III	V	32	30	15		3	Ex.	V.Enciu, conf.univ., dr.

Învățământ cu frecvență redusă

Codul disciplinei în planul învățământ	Anul de studii	Semestrul	Numărul de ore				Evaluare		Responsabil de disciplină
			Lucru independent dirijat	Curs	Seminar	Laborator	Credite	Ex./Col./Proiect	
F.05.O.035	III	V		14	6		3	Ex.	V.Enciu, conf.univ., dr.

IV. Tematica prelegerilor / repartizarea orelor de curs

Nr. d/o	Tema	Numărul orelor de curs
1.	Compartimentul I Conceptul de literatură. Geneza conceptului. Sensuri istorice. Conceptul modern de literatură. Literatură, scriitură, text. Natura literaturii. Literatura ca fapt lingvistic. Tudor Vianu despre dubla intenție a limbajului literar. Literaritatea și / sau poeticitatea	4
2.	Compartimentul II Text și discurs literar. Textul ca formă de comunicare. Text și literatură (după H. Plett). Roland Barthes despre plăcerea textului. Text și situație de discurs în opinia lui O. Ducrot, J.M. Schaeffer.	2
3.	Compartimentul III Literatura scrisă și orală; literatură sacră și profană; literatură cultă și populară, paraliteratura.	2
4.	Compartimentul IV Metaliteratura. Modalități metaliterare. Intertextualitatea și implicațiile ei. Antiliteratura.	2
5.	Compartimentul V Teoria literaturii. Critica literară. Critica impresionistă și cea hermeneutică. Istoria literară ca istorie de valori. Poetica. Retorica. Stilistica, Semiotica.	4
6.	Compartimentul VI Teoria genurilor literare. Istoricitatea genurilor. Teoria genurilor între normativ și descriptiv. Relativizarea teoriei genurilor. Genul ca arhitext.	2
7.	Compartimentul VII Modul de existență a operei literare. Construcția operei literare. Opera ca fond și formă. Opera ca structură stratificată. Opera și receptarea.	4
8.	Compartimentul VIII Liricul – gen literar polimorf. Evoluția formelor liricului. Liricul ca structurare formală; moduri de prelucrare a eului liric și relația cu realul. Eul livresc în manifestările sale; constituirea eului liric: multiplu, impersonal, subconștient, obiectualizat. Imagine, metaforă, simbol, mit.	6

9.	Compartimentul IX Natura și tipurile literaturii narative. Semnul narativ în relația de comunicare. Enunțare, Enunț, Poveste. Categoriile ale discursului narativ. Categoria timpului, modulul, aspectului.	4
10.	Compartimentul X Interpretarea operi literare: perspective integratoare și fragmentare (tematica psihologică și psihanalitică, sociologică, mitologică și arhetipală, stilistică etc.)	2

V. Tematica seminarelor / repartizarea orelor de seminar

Nr. d/o	Tema	Nr. orelor de curs	Bibliografie
1.	Spre o teorie contemporană a definirii genurilor literare 1. Originea genurilor. De la retorică la genuri literare. Formele simple. Sistemul istoric al genurilor. Sincronie și diacronie. 2. Genurile literare în viziunea formalistilor ruși. 3. Omniprezența problemei genurilor literare. Triada <i>liric – epic – dramatic</i> . Trebuie oare modificată triada? 4. Dificultatea actuală de constituire a unei teorii unitare a genurilor. 5. Arhigenuri și arhitext. Intertextualitatea, studiu ultim al reflecției asupra genurilor. 6. De la intertextualitate la transtextualitate. Literatura de gradul II și hipertextualitatea.	4	1.R. Wellek, A. Warren, <i>Genurile literare</i> , în <i>Teoria literaturii</i> , București, EPLU, 1967, pp. 299-324. 2. B. Tomașevski, <i>Genurile literare</i> , în <i>Teoria literaturii. Poetica</i> , București, Editura Univers, 1973, p. 336-357. 3. G. Genette, <i>Introducere în arhitext</i> , în <i>Introducere în arhitext. Ficțiune și dicțiune</i> , București, Editura Univers, 1994, pp. 18-84. 4. A. Marino, <i>Genurile literare</i> , în <i>Dicționar de idei literare</i> , București, Editura Eminescu, 1973, pp. 703-7 5. M. Corti, <i>Genuri literare și codificări</i> , în <i>Principiile comunicării literare</i> , București, Editura Univers, 1981, pp. 155-187. 6. Gh.Crăciun, <i>Genurile literare</i> , în <i>Introducere în teoria literaturii</i> , Chișinău, Editura Magister – Cartier, pp. 107-125.
2.	Text literar. Discurs literar 1. Text și discurs – termeni vechi cu nuanțe noi. 2. Funcțiile discursului (textului). 3. De la știința literaturii la știința textului. Literaritatea și textualitatea. 4. Intertextualitatea și implicațiile ei.	4	1. M.Vasile, <i>Text literar. Discurs literar</i> , în <i>Teoria literaturii</i> , București, Editura Atos, 1997, pp.26-33. 2. Gr. Țugui, <i>Literaritate / poeticitate și Textul ca formă de comunicare</i> , în <i>Interpretarea textului poetic</i> , Iași, Editura Universității “Al. I. Cuza”, 1997, pp. 60-71; 149-155. 3. H. Plett, <i>Text și literatură. De la știința literaturii la știința textului</i> , în <i>Știința textului și analiză de text</i> , București, Editura Univers, 1983, pp. 8-50. 4. R. Barthes, <i>Plăcerea textului</i> , Cluj, Editura Echinoc, 1994. 5. O. Ducrot, J.M. Schaeffer, <i>Text și Situație de discurs în Noul dicționar</i>

			<i>enciclopedic al științelor limbajului</i> , București, Editura Babel, 1996, pp. 384-392; 492-500.
3.	<p>Imagine, metaforă, simbol, mit</p> <p>1. Imaginea în psihologie și literatură. Imaginea, esență a actului poetic.</p> <p>2. Simbolul. Plurivalența simbolului. Simboluri colective și individuale. Funcțiile simbolului literar.</p> <p>3. Metafora. Mecanismul metaforei. Definiții și puncte de vedere.</p> <p>4. Mitul. Mit ca istorie sacră. Mit și ritual. Funcțiile mitului. Desacralizarea mitului. Funcția mitică a literaturii. Mitul, substanță a literaturii.</p> <p><i>Comunicări:</i></p> <p>1. Tudor Vianu: <i>Problemele metaforei. Problema lingvistică a metaforei. Funcția estetică a metaforei</i>, în <i>Studii de stilistică</i>, București, EDP, 1968, pp. 301-362.</p> <p>2. Tudor Vianu: <i>Simbolul artistic</i>, în <i>Opinia cititorului</i>, pp. 363-371.</p>	4	<p>1.R. Wellek, A. Warren, <i>Imagine, metaforă, simbol, mit</i>, în <i>Teoria literaturii</i>, București, EPLU, 1967, pp. 255-279.</p> <p>2.Gh.Crăciun, <i>Imagine, metaforă, simbol, mit</i>, în <i>Introducere în teoria literaturii</i>, Chișinău, Editura Magister – Cartier, pp. 177-203.</p> <p>3.C.Parfene, <i>Cuvânt poetic și imagine literar-artistică</i>, în <i>Teorie și analiză literară</i>, București, Editura științifică, 1993, pp. 47-101.</p> <p>4.L. Blaga, <i>Geneza metaforei</i>, în <i>Trilogia culturii</i>, București, ELU, 1969.</p> <p>5.J. Burgos, <i>Imaginea în libertate</i>, în <i>Pentru o poetică a imaginarului</i>, București, Editura Univers, 1988, pp. 36-80.</p> <p>6.Tz. Todorov, <i>Limbajul și dublurile sale</i>, în <i>Teorii ale simbolului</i>, București, Editura Univers, 1983, pp. 310-330.</p> <p>7.M. Eliade, <i>Miturile lumii moderne. Mituri și mass-media. Miturile și poveștile cu zâne</i>, în <i>Aspecte ale mitului</i>, București, Editura Univers, 1978, pp. 170-189.</p>
4.	<p>Structura prozei</p> <p>1. Modelul narativ.</p> <p>2. Semn narativ. Enunțare. Enunț. Poveste.</p> <p>3. Discurs narativ. Categoriile ale discursului narativ:</p> <p>a) categoria timpului;</p> <p>b) categoria modului;</p> <p>c) categoria aspectului.</p> <p>4. Funcțiile narațiunii.</p>	4	<p>1.M.Vasile, <i>Structura prozei</i>, în <i>Teoria literaturii</i>, București, Editura Atos, 1997, pp.88-100.</p> <p>2.C.Parfene, <i>Semn narativ</i>, în <i>Teorie și analiză literară</i>, București, Editura științifică, 1993, pp. 228-264.</p> <p>3.Gr. Țugui, <i>Textul ca formă de comunicare</i>, în <i>Interpretarea textului poetic</i>, Iași, Editura Universității “Al. I. Cuza”, 1997, pp. 149-155.</p> <p>4.R. Wellek, A. Warren, <i>Natura și tipurile literaturii narative</i>, în <i>Teoria literaturii</i>, București, EPLU, 1967, pp.281-297.</p> <p>5.O. Ducrot, J.M. Schaeffer, <i>Noul dicționar enciclopedic al științelor limbajului</i>, București, Editura Babel, 1996, pp.149-157; 458-470; 492-500.</p>

VII. Evaluarea disciplinei.

1. Conceptul de literatură. Geneza conceptului. Sensuri istorice. Conceptul modern de literatură. Literatură, scriitură, text.
2. Text și discurs literar (după M.Vasile).
3. Natura literaturii. Literatura ca fapt lingvistic. T.Vianu despre dubla intenție a limbajului literar. Concepția lui R.Jakobson despre comunicarea verbală.
4. Literaritate. Poeticitate (după Gr.Țugui).
5. Literatură și ficțiune. Funcțiile literaturii.
6. Literatura scrisă și orală; literatura sacră și profană; literatura cultă și populară, paraliteratura.
7. Metaliteratura. Modalități metaliterare. Intertextualitatea și implicațiile ei (după A.Marino).
8. Antiliteratura. A.Marino despre antiliteratură (după A.Marino, *Dicționar de termeni literari*).
9. Teoria literaturii. Critică impresionistă și critică hermeneutică. Istoria literară ca istorie de valori. G.Călinescu despre istoria literaturii (după G.Călinescu *Principii de estetică*, București, 1936).
10. Genuri literare (după A.Marino). Genuri literare (după Maria Corti). Genuri literare (după R.Wellek, A.Warren).
11. Textul ca formă de comunicare (după Gr.Țugui). *Text și literatură* (după H.Plett).
12. R.Barthes. Plăcerea textului (prezentare).
13. *Text și situație de discurs* (după C.Ducrot, J.M.Schaeffer).
14. Substructura operei literare. Stratul antropologic. Stratul biografiei, stratul proiectelor, stratul social-istoric.
15. Structura operei literare. Suprastructura operei literare (după A.Marino).
16. Genurile literare. Genurile narative (după B.Tomașevski).
17. Genul ca arhitext (după Gerard Genette).
18. Modul de existență a operei literare. Construcția operei literare.
19. Figurile de sunet, ritmul, metrul și versul.
20. Curente literare. Estetica conceptului.
21. Imagine, metaforă, simbol, mit (după R.Wellek, A.Warren). Imaginea în psihologie și literatură. Imaginea, esență a actului poetic.
22. Simbolul. Plurivalența simbolului. Simboluri colective și individuale. Funcțiile simbolului literar. T.Vianu. Simbolul artistic (prezentare).
23. Metafora. Mecanismul metaforei. Definiții și puncte de vedere.
24. L.Blaa. Geneza metaforei (prezentare). T.Vianu. Problemele metaforei. Problema lingvistică a metaforei (prezentare).
25. Mitul. Mitul ca istorie sacra. Mit și ritual. Funcțiile mitului. Desacralizarea mitului. Funcția mitică a literaturii. Mitul, substanță a literaturii.
26. Cuvânt și imagine literar-artistică. Trăsăturile limbajului poetic. Despre caracterul concret-senzorial al imaginii poetice. Textualizarea imaginii poetice. Tipuri de imagini (după C.Parfene).
27. Natura și tipurile literaturii narative (după R.Wellek, A.Warren).
28. Semnul narativ în relația de comunicare. Enunțare. Enunț. Poveste. Categorii ale discursului narativ. Categoria timpului. Categorii ale discursului narativ. Categoria modului. Categorii ale discursului narativ. Categoria aspectului.
29. Conceptul de poetică. Conceptul de retorica. Stilistica și semiotica (delimitări).
30. Principii ale interpretării operei literare.

VIII. Referințe bibliografice.

Manuale:

- Wellek, R., Warren, A., *Teoria literaturii*, București, EPLU, 1967.
- Crăciun Gh., *Introducere în teoria literaturii*, Cluj-Napoca, Editura Magister, 1997.
- Duda G., *Introducere în teoria literaturii*, București, Editura ALL, 1998.
- Parfene G., *Teorie și analiză literară*, București, Editura Științifică, 1993.
- Vasile M., *Teoria literaturii*, București, Editura Atos, 1997.

Dicționare:

- Anghelescu M., *Dicționar de termeni literari*, București, Editura Garamond.
- Dragomirescu Gh., *Mică enciclopedie a figurilor de stil*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1975 / Ediția a II-a, 1995.
- Petraș I., *Teoria literaturii*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1995.
- Evseev, I., *Dicționar de simboluri și arhetipuri culturale*, Timișoara, Editura Amarcord, 1994.
- Kernbach, V., *Dicționar de mitologie generală*, București, 1975.
- *Dicționar de termeni literari* (coord. Al. Săndulescu), București, Editura Academiei, 1976.
- *Dicționar de terminologie literară*, București, Editura Științifică, 1976.
- *Terminologie poetică și retorică*, Iași, Editura Univ. „Al.I.Cuza”, 1994.

Lucrări de interes general:

- Aristotel, *Poetica*, București, Editura Academiei, 1965.
- Bahtin, M., *Probleme de literatură și estetică*, București, Editura Univers, 1982.
- Burgos, J., *Pentru o poetică a imaginarului*, București, Editura Univers, 1998.
- Călinescu G., *Principii de estetică*, București, E.P.L.U., 1968.
- Cornea, P., *Introducere în teoria lecturii*, București, Editura Minerva, 1988.
- Eco, U., *Opera deschisă*, București, EPLU, 1969.
- Groeben, N., *Psihologia literaturii*, București, Editura Univers, 1987.
- Lotman Iu., *Leții de poetică structurală*, București, Editura Univers, 1970.
- Manolescu, N., *Despre poezie*, București, Editura Cartea Românească, 1987.
- Marino A., *Biografia ideii de literatură*, Vol.I, II, III., Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1991, 1993, 1994.
- Marino A., *Introducere în critica literară*, București, Editura Tineretului, 1968.
- Marino A., *Hermeneutica ideii de literatură*, Cluj, Editura Dacia, 1987.
- Richards, A., *Principii ale criticii literare*, București, Editura Univers, 1974.
- Streinu, Vl., *Versificația modernă*, București, EPLU, 1966.
- *Teoria limbajului poetic. Școala filologică rusă*, Iași, Editura Univ. „Al.I.Cuza”, 1994.
- Tomașevski B., *Teoria literaturii. Poetica*, București, Editura Univers, 1973.
- Vianu T., *Estetica*, București, E.P.L.U., 1968.
- Vianu T., *Dubla intenție a limbajului și problema stilului // Arta prozatorilor români*, București, E.P.L., 1966.